

Te Peretitenira'a *No Porinetia farani*

PIHA PUTURA'A PARAU 'API ***Mahana piti 7 nō me 2019***

Te mau Fa'aotira'a a te 'Āpo'ora'a a te mau Fa'aterehau

Apoora 'imira faufaa tiunu 2019 : farerereira 'e te puai ora 'o te 'imira faufaa 'o te Fenua

E tupu teie farerereira nō te 'imira faufaa 'i te 3, te 4 'e te 5 'o tiunu nei 'i fare toro'a 'o te Peretiteni 'o Porinetia.

Te fā 'o teie 'apooraa 'o te tamau noa raa ia 'i te arata'iraa haamauhia 'i te mau matahiti 'i rāterehia mai 'e te puai ora 'o te 'imira faufaa 'o te Fenua, nō te 'ite 'amui 'i te mau 'avei'a nō te mau tau 'i muri nei 'e te tutavaraa 'a te faatereraa Fenua. Farerereira ato'a nō te 'itera 'i te mau 'opuaraa 'o tei tarenahia mai 'e 'o tei ôti 'i te ravehia.

Nā te Peretiteni iho 'o te fenua 'e 'iriti 'i teie 'apooraa 'i te monire 3 'o tiunu 'i te avatea. E vauvau mai te faatere 'o te ISPF 'e te IEOM 'i te vairaa mau 'o te 'imira faufaa 'a Porinetia.

'i te 4 'o tiunu 'e tâ pupuhia te taata 'ia-au 'i te tumu parau 'i raro nei :

-Faatuteraa : te vairaa 'o te mau faatuteraa, te mau rēni 'āpî ?

-Ti'araa 'ohipa : 'eaha te mau rave'a nō te nō te faatupu 'i te ti'araa 'ohipa 'ia maita'i mai te 'imira faufaa ?

-Te faaōraa fare moni : nahea 'i te haamaita'i 'i te 'ohiparaa 'e te mau fare moni nō te taata noa 'e te mau taiete ?

I te pae 'o tiunu 'i te avatea 'e tupu ai te faaho'iraa 'ohipa 'e te 'aitauraa mana'o 'amui.

Faanahora 'i te vāhi ha'utiraa 'ei mahora ho'i nō te faa'ana'anataeraa 'e 'ei fenua faa'apu 'i Teroma Faa'a

Ua faataa te Apooraahau 'i te tapura faufaa nā te OPH nō te faanahora 'i te mahora ha'utiraa 'e te tuharaa fenua fenua nō te faa'aapu 'i te puhaparaa 'e vai 'i ni'a 'ia Teroma, 'i te 'oire 'o Faa'a.

Hau atu 'i te 'opuaraa nei, 'e patuhia 'e 60 nohōraa 'āpî 'i reira nō te tapapa ia 'i te 'ohipa 'o tei 'ore 'i tau'ahia mai na.

Te tapura 'ohipa 'e titauhia 'o te hutiraa ia 'i te 'auri pape 'e te uira, te 'aua ha'utiraa nā te tamarii, te hô'ê 'aua parahirahiraa, te hô'ê tuhaa nō te faa'apu 'e te faati'araa 'i te hô'ê fare potee, hô'e mahora taora poro, mahora ha'utiraa pōpō 'e te mau tauihā faa'eta'etaraa tino

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

'i piha'iiho 'i te fare potee, 'e 'aua haerehia te mau tuhaa rau, 'e torohia te mau 'ê'a nô te pû'oiraa 'e te mau nohoraa.

Te tapura faufaa nô teie 'opuaraa, tei te faito 'e 40 000 000 toata, nâ te Fenua te taato'araa 'e âmo. Te mana'ohia ra 'e ôti mai teie 'opuaraa 'i te area 'e 8 'ava'e.

Te hi'o faahouraa 'i te faanahoraa fenua (PGA) 'a te 'oire 'o Papara

Nô 2005 ra te haamau raa hia mai te PGA a te 'oire 'o Papara, 'e mea faufaa 'ia hi'o faahou hia tô na faanahoraa 'i tu'ati 'i ni'a 'i te faahoturaa 'o tei rênî hia mai 'e te Fenua 'e tô teie 'oire 'e vai nei 'i rôpû 'i te 'oire 'o Taravao 'e te 'oire pû 'o Papeete.

I raro a'e 'i te mana 'o te Tâvana 'oire 'ua rave 'âpitihiia mai teie matuturaa 'ohipa 'e te piha a te Hau nô te mau 'ohipa fenua. Te putuputuraa 'ohipa 'e te tomite faanaho fenua (CLA) 'o tei ruru tamau mai na 'e 'ua haamana mai te Apooraa 'oire 'i te 2 'o novema 2017, 'e te tomite faanaho fenua 'i te 13 'o titema 2017.

Ua faatupu ato'a hia te titororaa mana'o huiraatira mai te 30 'o tiurai e tae mai 'i te 'omuaraa 'o tetepa 2018, 'e 'ua fariihia te mau tauraa titauhia mai 'e te huiraatira, 'o tei ani 'ia haamauhia teie tauraa 'o te 'auhaati 'e toru 'opuaraa :

-Ia torohia te hô'ê purumu nâ uta 'o te faatu'ati'ati 'i te mau puhaparaa ;

-Ia faataahia te hô'ê rênî tereraa pereoo taataahi nâ te hiti 'o te purumu 'e 'i te roaraa 11 kirometera, nô te mau fare hâpiiraa 'a te 'oire ;

-Ia haamaita'ihia te mau arati'a 'o te mau puahaparaa taata ;

-Ia faahereherehia te fenua nô te mau 'opuaraa rau â te 'oire 'e nâ te Hau (hâpiiraa, menema, ta'ere, tu'aro, pape 'auraa, 'e te vai atu ra)

-Ia faataahia te hô'ê tuhaa fenua nô te 'miraa faufaa, ti'araa fare 'ohipa nâ te mau taiete 'e fariu 'i ni'a 'i te hâmaniraa mono'i, mire etv...

-Faataa 'i te mau fenua faa'apu nô te pârruru 'i te mau vahi nohohia 'e te taata ;

-E toro 'i te mau purumu nô te pârruru 'i te mau haapahuraa 'e te mau haruharuraa pape nô te huiraatira ;

-Faataa 'i te mau 'ê'a huiraatira nô te haere 'i tatahi ;

-Faataa 'i te tâpû fenua nô te mau vairaa poti tai'a ;

-E mau 'opuaraa teie 'o te haamaita'i 'i te faahoturaa 'e te oraraa maita'i 'ô te huiraatira.

Farii râtère : 7% te maraaraa i mâti 2019

Ua pia te pû numeraraa a Porinetia 'i te tai'o râtère 'i te fenua nei 'i mâti 2019 nei. Ua 'itehia te hô'ê maraaraa rahi 'o tai'o râtère 'i tae mai 'i mâti nei, ia 'amuihia 'i na ava'e 12 te tamau noa ra ia te maraaraa, 'i te faito 10% hau, oia ho'i 'e 220 055 manihini 'o tei fâriihia nô te hô'ê matahiti. Ua hau atu ia 'i te tai'o tohuhia 'i te 220 000 manihini 'e a tahi nei mai 2007 mai, aore roa a'e ni tei faito 'i nao'ahia 'i te mau area matahiti 2000 'e 2001.

Nô mâti noa nei, 'ua nuu 'ia faa-au-hia 'e fepuare, 7,1% ia faa-au-hia 'i mâti 2018. 'i te 'omuraa 'o 2019 'e piti tai'o tei hau 'i ni' 'i te taato'araa 'o te numera 64 000 manihini,

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

numera 'o tei nâ ni'a mai 'i te mau pahi râtere 50 443 manihini, 14% mea taoto roa mai 'i roto 'i te mau hotera, 14 122 horomoana tei tere haere na roto 'ia Porinetia. Nâ te reira 'e haapâpû mai 'i te maita'i 'afa'ihia mai 'e te mau taiete manureva 'âpî, nô te râtere marite ihoa râ.

Te heeraa 'o te fâriiraa râtere 'o te mau numera ia 'o tei piahia 'e te tahua manureva 'o Faa'a, 'o tei faito 'i te maraa 'i eperera 'ua hau ia 'e te mau 'ava'e 'i ma'iri 21,4%, i ni'a 'i nâ 'ava'e 'e maha 'i ma'iri 'e vai 'i ni'a 'i te faito 14,3%. Nâ te ava'e mâti 'e haapâpû roa 'i te maita'i 'o te fâriiraa râtere marite 'e 'o teie te mâtete teitei roa a'e nô mâti noa 'e 23 525 manihini 'i taahi mai. Ua maraa ato'a ihoa te mâtete aua haati 'e 8 454 manihini ia.

Te mâtete Eropa tei maraa rii au noa ato'a 5 690 manihini. Te fenua 'o Eropa tei rahi mai, 'o Heremani (+32%) 'o fepuare te 'ava'e teitei roa, 'i muri mai 'o Peretane, 'i muri mai 'o Herevetia 'e 4%, 'i te area moana patitifa 'e 5,1% te maraa 'i nâ 'ava'e 'e toru 'i ma'iri 'o fepuare te 'ava'e mata'i roa a'e. o Taratoni ato'a tei maraa pâpû 11,6%.

Fâriiraa râtere : tauturu nâ te mau taatiraa nô te mau faanaho 'i te mau ta'urua rahi

Ua fârii te Apoorahau 'e faataa 1 200 000 toata nâ te taatiraa a te mau taote 'avae ma'i nô Tahiti (ACOT) nô te fanaho 'i te 39raa 'o te mahana 'o te mau avae ma'i nô te mau fenua nâ te ara moana, 'o tei tupu na 'i eperera, 'e 'o tei haaputupu 150 taote nô Aotearoa, Auteraria, Taina, Initia, Marite apato'a, Marite too'a'otera, Eropa, 'o tei ta'iruru nô te roa raa 'e 7 mahana. E tuhaa taata râtere faufaa roa 'o te ti'a 'ia faahotu pâpûhia.

Ua fârii ato'a te Apoorahau 'e hôro'a 'e 3 mirioni tauturu nâ te taatiraa Matavaa O te Henua Enana (COMOTHE) nô te faanaho 'i te 12raa 'o te ta'urua rima'i 'o Matuita « Apuu i te Aoatakua ». te tumu parau nô teie ta'urua « Nahea te ta'ere 'e ô ai 'i roto 'i te pârururaa 'e te faaherehereraa 'i te arutaimareva ? » 'e 4 000 taata te rohi nô teie ta'urua. 'e 'ithia i roto 'i nau mahana 'oro'a, te mau 'ori, te mau himene 'e te mau 'aitauraa mana'o 'i ni'a noa ihoa 'i te tumu parau ra. Taa'ê atu 'i teie ta'urua, te 'ite atura te Hau fenua 'i te faahia 'o teie ta'urua nô te huti mai 'i te râtere, 'inaha 'e nâ roto hia atu 'i te mau ve'a rau 'i te haapurorohia atu nâ te ao nei. Nâ teie huru ta'urua 'e faarava'i 'i te 'avei'a 'o te fâriiraa râtere 'e tutava hia nei 'e te piha 'a Tahiti Tourisme 'i ni'a 'i te tumu parau faatiani nei te « Mana ».

Ti'auraa fenua 'e 'ia vai matara nô te nunaa : âmo tau'atihia 'e te Hau nui 'e piti rave'a rorouira

Ua vauvau te Faaterehau 'o te 'ohipa faa'apu 'e te 'ohipa fenua 'e piti 'opuaraa faa'ohipahia 'e te piha hâpa'o 'i te 'ohipa fenua (DAF) 'i ni'a 'i te mau rave'a rorouira ti'aau 'i te mau parau fenua nô te faa'ohie 'i te mau tauraa parau a te huiraatira, 'e piti 'opuaraa 'e vai nei, hô'ê 'ua pii hia ia « Natiraa » faataahia nô te ti'aau 'i te mau ti'araa fare 'i Porinetia, 'e te haamaita'iraa 'i te râve'a piihia OTIA nô te mau fenua ia.

« Natiraa » niuhia 'i ni'a 'i te rave'a ti'uraa rorouira nô te hoho'a fenua 'o te hôro'a 'i te turamaraa pâpû 'o te mau 'oti'a fenua 'i roto 'i te mau 'oire 'e te mau motu. E 'ite ato'ahia te mau 'opuaraa a te Hau nô te neheneheraa te taato'araa 'o te mau piha 'ohipa 'e 'ite 'i te vairaa fenua vata 'e te mau fenua faaherehere, nâ roto 'i te faa'ohiparaa 'i teie moihaa.

E ô ato'a mai te tahi atu rave'a 'âpî, mai te târorouiraraa 'i te mau ti'aauraa purumu a te mau 'oire, tâ te Hau 'e te tâ te tivira, te pâhono ato'a ra ia 'i te mau uiraa titauhia mai nei 'e te Hau nui, te Hau fenua iho e te mau 'oire, tei roto 'i teie mau rave'a 'âpî nei te tanoraa mau 'o te mau turamaraa hinaarohia nô te mau tororaa purumu.

Ua tapurahia teie nau 'opuaraa 'e piti nei 'i roto 'i tapura faufaa a te Hau. 'i te 'omuaraa matahiti nei, 'ua faataehia te hô'ê aniraa tauturu nâ te Hau nui nâ roto atu 'i te 'afata taa'e te (FEI), 'o te nehenehe ra 'e tauturu 'i te mau tauiraa nô teie tau. I mâti nei, 'ua pâhono farii mai te Faaterehau Farani Annick Girardin, 'e te turu mai nei 'o ia 'i ni'a 'i te faito moni nei 150 000 000 toata, 'o te 'âfaraa ia 'o te faufaa 'e titauhia nô teie 'opuaraa. E nehenehe atura ia teie 'opuaraa 'e haamata 'i te 'oti'a 'e titauhia nei 'oia ho'i 'i te hope'a matahiti nei nô te roaraa 'ohipa 'e 36 'ava'e.

Rave'a 'o te hâpiiraa tôro'a tâmau 2019-2023

I 2015, 'ua hâamata mai te faatereraa hâpa'o 'i te oraraa roto 'o te feiâ rave 'ohipa a te Hau (DGRH) 'e te mau raatira piha 'ohipa, 'i te mau hinaaro hâpii 'o te feiâ 'ohipa 'a te Hau. Ua haamu te DGRH 'i te hô'ê tarena toru matahiti hâpiiraa 2016-2018 tâ na fâ 'o te hâpiiraa ia 'i te mau mea 'e titauhia 'e te mau piha toro'a 'a te Hau. Mai 2016 'e 2018 'ua maraa te tai'o 'o te feiâ 'ohipa 'o tei fâna'o 'i te faananeeraa 'ite 'e 'ua tai'ohia 1374 taata. Ia-au 'i te manuiraa 'o teie arata'iraa 'ua faaotihia 'e tamau noa tei hâpiiraa nô te pu'etau 2019-2023.

Te 'opuaraa 'e faatere 'i te hô'ê hâpiiraa pâpû nô te 'apee 'i te feiâ 'ohipa, 'i ni'a 'i te mau tauiraa tau 'o te 'ohipa 'a te Hau, mai te pae 'o te rorouira anei 'e te auraroraa 'i te rêni poritita 'a te Hau 'e te amo pâpuraa 'i te mau mana pûpûhia. 'i roto 'i tauâ mau hâpiiraa nei 'ua tarenahia te hâpiiraa 'amui nô te piha 'ohipa 'a te Hau, 'o te fârii maita'iraa 'i te huiraatira, te pârururaa 'i te mau parau hua 'i roto 'i te haaputuraa parau rorouira nâ reira te hâpiiraa 'i te tî'âau 'i te mau 'opuaraa.

Te faaineinehia nei te hô'ê faa-au-raa parau 'ohipa 'amuiraa 'i rotopû 'i te hâpiiraa nô te mau 'ohipa a te Hau Fenua (CNFPT) 'e te hâpiiraa teitei 'a te Hau nui (ENA).

25ème Heiva a te mau tamarii 'ori 'e 'upa'upa ma'ohi

Ua faaâra te Faaterehau 'o te ta'ere, 'e faatere 'o te Fare Taauhiti Nui, 'e tupu te 25raa 'o te Heiva 'a te mau hâpiiraa 'ori 'e 'upa'upa ma'ohi 'i te 5 e tae atu 'i te 16 'o tiunu 2019 'i te fare teata 'i To'atâ.

O teie te tahi fârereira rahi nô te târena 'o te ta'ere 'e o te haere atura 'i te 'aanoraa mai te taime a 'iritihia te 2raa 'o te tata'uraa 'i 1994ra, 'o te faata'iruru mai 'e 39 hâpiiraa 'ori 'e tei roto ato'a 'o Rairoa 'i teie matahiti hô'ê nô Raiatea 'e hô'ê nô Moorea mai.

E matara te mau hooraa titetia 'i te 13 'o mê 'i te Fare Tauihiti Nui iho aore râ nâ roto 'i te rorouira www.heiva.org, 'e www.maisondelaculture.pf.

Te tereraa 'ohipa 'o te mahana 'o te huma a porinetia

Ua manuia maita'i te mahana 'o te huma nô teie matahiti, faanahohia 'e te 'amuitahiraa « Te Niu o te Huma », 'i te 23 'e tae 'i te 26 'o eperera nei, 'i Aora'i Tini Hau, 'i Pira'e. Ua nehene 'i te huiraatira 'e 'ite 'i te oraraa mahana tata'itahi 'o te feiâ huma 'i roto 'i tâ ratou

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00

mau haaraa tao'a rima'i, te haatu'aro,, 'ei mau mahana faufaa roa nô râtou 'i te ora 'amui raa 'i nau pu'e mahana ra.

Ua parahi atu te Faaterehau 'o te autâhohê, to te hâpiiraa, te Fâriiraa râtere 'e te ture 'ohipa, te faanahoraa 'ohipa a te Hau 'e tō te paturaa rarahi, 'i rotopû 'ia râtou. Mâ te hinaaro pâpû 'e faatae 'i te hinaaro 'o te Fenua 'i te oraraa maita'i atu nô râtou 'i roto 'i te ma'i, 'ua fâroo atu râtou 'i te mau titauroa, mai te faaôraa 'ohipa 'a te mau huma, te utaraa tano nô râtou 'e te mau faatureraa nô râtou.

I te pae 'o te haamaita'iraa 'i te mau tauturu nô te mau huma, 'ua tatarahia atu te ti'araa mai te tauturu 'o te tahua CTES-COTOREP nô te faa'ohie 'i te mau aniraa. Te tauturu nâ te feiâ paari huma (AAH). Nô ni'a 'i teie tumu parau 'e vauvauhia 'i mua 'i te Apoorahau 'e piti 'opuaraa ture tauturu 'âpî, te haamauraa 'i te ESAT (te pû 'e piha tauturu nâ roto 'i te 'ohipa) 'e 'o te anihia nâ roto 'i te mau taatiraa huma.

I te pae 'o te mau utaraa huma, nâ te Faaterehau 'o te mau utaraa 'e te taiete uta taata « TereNui » 'e te 'amuitahiraa « Te Niu o te Huma », 'i târima 'i te parau faa-au nô te haamaita'i 'i te mau utaraa huma.

Nâ roto 'i te poro'iraa pereoo mataienaa 'âpî, 'ua faauehia nâ roto 'i te hôê ture 'ia faanaohohia te mau faa'ohieraa 'ê'a tomoraa nô tai'o 'e 20 pereoo 'e tano nô te huma hou te ava'e tiurai-atete 2019. Ua faaoti ato'ahia 'e tâhohê 'i te mau tapura faufaa 'a te mau taatiraa nô te faatopa 'i te mau tarifa nô te tere haere nâ roto 'ia Porinetia. Nâ te piha 'ohipa DSFE 'e titoro (i te mau rave'a tano nô te reira. E 'inaha, te tâmoni 'oreraa 'i te utaraa nô te huma 'o te mana 'i te mahana mâtâmua 'o tiunu nei, nâ roto atu 'i te DSFE.e rave rahi faaotiraa mana 'i ravehia mai 2017 mai nô te haamaita'i ihoa 'i te iraraa 'o te huma, mai te mau faa'oreraa tute fenua 'o tei hâmani 'i te mau 'ê'a tomoraa nô te huma, te « tauturu Fetii », 'e te faheporaa 'e tihepu 'i te huma 'i roto 'i te Hau.

Vauvauraa tarena o te êa roro 2019-2023

Te faufaa 'o te utuutuura-totiare 'e te totiare-imiraa faufaa tâamuhia 'i ni'a 'i te êa roro 'e maraa noa mai nei 'i Porinetia nei, 'e 'o te riro 'ei hopoi'a teimaha nô te huiraa-tira.

Te mau fâ 'o tei rênihia 'e te Faatereraa fenua nô nâ matahiti 'e pae 'i muri nei, te vai nei te parau nô te haamaita'iraa 'i te oraraa 'o te mau 'utuafare. E tpae 'i te râ fâ, 'ia faarahihia râ te mau rave'a 'e vai maoro nô te 'amaa 'o te êa roro. Te faanahoraa nô 2016-2021 a Porinetia 'o te pâpa'iraa ia 'i te târena 'o te êa roro 'o tei 'ohipahia mai 'e faatereraa 'o te êa. Ua piihia teie tarena « tutava 'amui nô te maita'i 'o Porinetia », tei roto 'i teie tarena te mau rave'a 'e rave nô te haamaita'i 'i te utuuturaa 'o teie ma'i nô te mau matahiti 2019-2023.

Te mau rave'a rû 'e ravehia, 'o te pârururaa ia 'i te mau tamarii, te mau taure'are'a, 'e te mau 'overe. Te 'aroraa 'i te mau hamani 'ino 'i roto 'i te mau 'utuafare 'e te râau ta'ero, mâ te utuutu tamau noa 'i te feiâ 'i roto 'i te ma'i 'e te 'apee tâmau noa 'i te fetii taata 'i roto 'i taua hepohepo rahi nei, e rave 'amui te pae 'i te êa te autahi-te hâpiiraa nâ reira te Fenua-Hau nui-'oire-taiete tivira nô te faatere 'i teie tarena êa roro 2019-2023.

Tauturu moni nâ te mau taatiraa u'i 'âpî

Ua haamana te Apoorahau 'i te mau tauturu nâ te mau taatiraa u'i 'âpî mai teie 'i raro nei :

-300 000 toata nâ te taatiraa (ACM) 'e BAFA ;

-500 000 toata nâ te taatiraa Polynélivre ;

-535 000 toata nâ te taatiraa Taure'a Light nô Moorea ;

-660 000 toata nâ Tumuhiva, farereiraa matahiti ;

-676 000 nâ te taatiraa Afocal hâpiiraa BAFA 'e BAFD ;

-729 000 nâ te taatiraa Keapaani fâriiraa tamarii 'i Nuku Hiva ;

-998 000 nâ te taatiraa Faa Ruperupe nô te fare tai'oraa puta 'i Moorea.

-0-0-0-0-0-

Présidence de la Polynésie Française

Service de la communication

communication@presidence.pf – 40 47 20 00